

Ἡ ἑορτή τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ σύμφωνα μέ τήν Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας μας εἶναι ἡ «*ἑορτή τῶν ἑορτῶν*», τό κορύφωμα καί τό κέντρο ὀλοκλήρου τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ λειτουργικοῦ χρόνου. Εἶναι ἡ μεγάλη γιορτή τῆς χαρᾶς μέσα στήν ὁποία ζεῖ καί κινεῖται ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία μας. Πράγματι στήν Ἁγία μας Ὁρθοδοξία, πέρα ἀπό κάθε ἐγωιστική πρόθεση, κατά τή νύκτα τῆς Ἀναστάσεως μέ τήν πλημμυρίδα τῶν ἀναμμένων λαμπάδων πού κρατοῦν στά χέρια τους οἱ πιστοί, μέ τήν ὕμνωδία τῶν μοναδικῶν σέ σύλληψη ὕμνων, φανερώνεται τό ἀπαράμιλλο μεγαλεῖο τοῦ ἑορτασμοῦ της, πού ἐκπηγάζει ἀπό τό μυστήριο τοῦ κενοῦ τάφου. Κατά τά ὕμνογραφικά κείμενα τονίζεται, ὅτι «*ἡ μία τῶν Σαββάτων ἐστὶ κλητή καί ἁγία ἡμέρα, βασιλὶς καί κυρία, ἑορτῶν ἑορτή καί πανηγυρις πανηγύρεων*». Γι' αὐτό τήν Ἐκκλησία μας, ὅλοι οἱ θεολόγοι τῶν ἄλλων δογμάτων, τήν χαρακτηρίζουν σάν τήν Ἐκκλησία τῆς Ἀναστάσεως, ἔτσι ὁ καθηγητής τῆς θρησκευολογίας Fr. Heiler σημειώνει τά ἐξῆς χαρακτηριστικά: «*Ἡ ἑορτή τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ ἑορτή τῶν ἑορτῶν, τό κορύφωμα καί τό κέντρον ὀλοκλήρου τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους ἡ μεγάλη ἑορτή τῆς χαρᾶς, πρὸς χάριν τῆς ὁποίας ἀντηχοῦν οἱ πασχάλιοι κώδωνες χαρμοσύνης καί πανηγυρικῶς καθ' ὅλην τήν πασχάλιον περίοδον μέχρι τῆς Πεντηκοστῆς. Διὰ τήν Δυτικὴν Ἐκκλησίαν ἀπὸ τοῦ Μεσαίωνα ἀπωλέσθη ἡ παλαιοχριστιανικὴ ἑορτή τῆς Ἀναστάσεως... Ἡ Εὐαγγελικὴ Ἐκκλησία ἔχει εἰς δευτερεύουσαν μοῖραν τό Πάσχα ἐν συγκρίσει πρὸς τήν Μεγάλην Παρασκευήν... Ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία ζῆ ἐξ ὀλοκλήρου ἐκ τοῦ μυστηρίου τῆς Ἀναστάσεως... Πᾶσα Κυριακὴ εἶναι δι' αὐτὴν μία ἡμέρα τῆς Ἀναστάσεως. Μάλιστα πᾶσα τελεσιουργία τῆς Θείας Εὐχαριστίας ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ εἶναι κατ' οὐσίαν μία πασχάλινὴ λειτουργία*». (ΘΗΕ τ. 6 στ. 607). Ὁ μακαριστὸς καθηγητής Π. Ι. Μπρατσιώτης, γράφει τά ἐξῆς μνημειώδη: «*ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου, κατέχει, ὡς καί ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ, τήν μάλιστα κεντρικὴν καί θεμελιώδη θέσιν ἐν ὅλῃ τῇ θρησκευτικῇ ζωῇ αὐτῆς, θέσιν ἀντανεκλώσαν καί ἀκτινοβολοῦσαν καί ἐν τῇ πνευματικῇ καί κοινωνικῇ ζωῇ τῶν ἀποτελούντων τήν Ἐκκλησίαν ταύτην λαῶν... Ἐν οὐδεμιᾷ ἄλλῃ Ἐκκλησίᾳ ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου ἑορτάζεται μετὰ τόσης ἐπιμονῆς, τόσου ἐνθουσιασμοῦ, τόσης ἐξάρσεως καί τόσης μεγαλοπρεπείας*» (περιοδ. Ἐκκλησία 1953, σ. 129 καί ΘΗΕ ἐνθ. ἀν.).

Στόν ἑορτασμό τῆς μεγάλης αὐτῆς ἡμέρας ἀπὸ τήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία μας πέρα ἀπὸ τή λειτουργικὴ μεγαλοπρέπεια, ρόλο μεγάλο διαδραματίζει καί ἡ εἰκονογραφία. Πράγματι «*τό φαιδρὸν τῆς Ἀναστάσεως κήρυγμα*» τό ἱστορίσανε ἀναρίθμητοι ἁγιογράφοι ἀπὸ τῆ βυζαντινὴ περίοδο μέχρι σήμερα σέ μέτρητες εἰκόνες εἴτε φορητές, εἴτε σέ τοιχογραφίες. Αὐτό τό παράδοξο καί τρομερό γεγονός, τόν Χριστό νά κατεβαίνει στόν Ἄδη, πολλές εἰκόνες καί παλαιότερα μέχρι καί σήμερα ἐπιγράφονται ὡς «*ἡ εἰς ἄδου κάθοδος*».

Ὁ Θεάνθρωπος Κύριος μας πρέπει νά κηρύξει τό Εὐαγγέλιο τῆς καθολικῆς σωτηρίας καί στοὺς κοιμηθέντες ἀπ' αἰῶνων ἀνθρώπους: «*Χριστὸς ἅπαξ περὶ ἁμαρτιῶν ἔπαθε, δίκαιος ὑπὲρ ἀδίκων, ἵνα ἡμᾶς προσγάγη τῷ Θεῷ, θανατωθεὶς μὲν σαρκί, ζωοποιηθεὶς δὲ πνεύματι· ἐν ᾧ καί τοῖς ἐν φυλακῇ πνεύμασι πορευθεὶς ἐκήρυξεν*» (Α' Πέτρ. 3, 18- 19).

Ἡ φιλάνθρωπία τοῦ Παναγίου Τριαδικοῦ Θεοῦ συγκαταβαίνει. Ὁ Υἱὸς καί Λόγος τοῦ Θεοῦ ντύνεται τό σχῆμα τῆς ταλαιπωρημένης μας φύσεως καί φαίνεται ὁμοίος μ'

ἐμᾶς γιὰ νά προσκαλέσει τούς ὁμοίους σέ ζωοποίηση, μέ τό σχῆμα τῆς δικῆς μας μορφῆς, «*δι' ἡμᾶς ἐπτώχευσεν πλούσιος ὢν, ἵνα ὑμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχείᾳ πλουτήσητε*» (Β' Κορ. 8, 9).

Ἡ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ καλύπτει καί τά πνεύματα ὄλων τῶν νεκρῶν. Οἱ ἄνθρωποι πρὶν τὴν ἐνανθρώπηση τοῦ Θεοῦ Λόγου πέθαιναν μέσα στή φρίκη τοῦ θανάτου. Τό κεντρί του ὁδηγοῦσε ἀπέλπιδες τίς ψυχές στὸν ἄδη χωρὶς τὴν ἐλπίδα τῆς λυτρώσεως.

Γι' αὐτό ὄχι μόνο στό χῶρο τῶν ζωντανῶν ἐμφανίζεται, ἀλλὰ κατέρχεται καί στοὺς νεκρούς, στό βασίλειο τοῦ θανάτου μέσα ἀπὸ τό σχῆμα τῆς νεκρώσεως, γεύεται τοῦ θανάτου κατὰ τὴν ἀνθρώπινη Του φύση, παραδίδεται σέ θάνατο μέ τὸν πιό ἐξευτελιστικό τρόπο γιὰ νά ἀναστήσει ὄλους καί τούς πιό εὐτελιστικά θανατωμένους, ζητώντας τὸν Ἀδάμ κάθε περιπτώσεως. «*Ἐπὶ γῆς κατῆλθες, ἵνα σώσης Ἀδάμ, καί ἐν γῆ μὴ εὐρών τοῦτον Δέσποτα, μέχρις ἄδου κατελήλυθας ζητῶν*». Ὁ Χριστός εἶναι ἡ Αὐτοζωή, καί ὅταν κατέρχεται στὸν ἄδη συντρίβει τό βασίλειο τοῦ θανάτου «*τοῦ θανάτου τό βασίλειον λύεις δέ καί τοῦ ἄδου τούς νεκρούς ἐξανιστᾷ*». Ἡ ὄντως ζωὴ δέν νικιέται ἀπὸ τό θάνατο, γι' αὐτό καί ὁ θάνατος τῆς νικᾷ τό θάνατο. Εἶναι ὁ μόνος στήν ἀνθρώπινη ἱστορία «*ζωηφόρος θάνατος*», θάνατος πού ἐγκυμονεῖ καί τίκτει τὴ ζωὴ. Στό θάνατο τοῦ Χριστοῦ ζοῦμε τὴν Ἀνάσταση, καί τὴ δική Του, ἀλλὰ καί τὴ δική μας.

Νάρθουμε στήν εἰκόνα τῆς Ἀναστάσεως πού στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία μας ἡ πιό παραδεδομένη μορφή εἶναι ἡ «*ἄδου κάθοδος*» μέσα ἀπὸ τὴν ὁποία ὁ πιστός ὁρᾷ τά ὄσα ἡ γλῶσσα τῆς θεολογίας λέει. Ἔτσι στό κέντρο τῆς εἰκόνας βλέπουμε τὸν Χριστό σέ ἀνάλαφο βηματισμό νά κατέρχεται στὸν ἄδη, σέ πολλές εἰκόνες βρίσκεται ὁ Κύριος μας μέσα σ' ἓνα φωτεινό περίβλημα πού λέγεται «*δόξα*», καί πατεῖ πάνω στίς κομματιασμένες πύλες τοῦ ἄδη πού προβάλλουν στό κατάμαυρο ἄνοιγμα μιᾶς σπηλιᾶς, στή μέση τῆς ὁποίας κείτεται ὁ Ἄδης σάν ἓνας δύσμορφος γέρος δεμένος χειροπόδαρα μέ χοντρές ἀλυσίδες νικημένος καί ταπεινωμένος ἀπὸ τὸν θριαμβευτὴ Χριστό, ὁ ὁποῖος μέ τό ἓνα χέρι στό ὁποῖο εἶναι ἐμφανῆ τά σημάδια τῶν ἡλων, ἀνασταίνει τούς προπάτορες Ἀδάμ καί Εὐά, τούς πρώτους ἀμαρτωλοὺς νεκρούς, ἐνῶ πίσω στό βάθος τῆς εἰκόνας στέκονται σιωπηλοί, ἀπὸ τὴ μιά μεριά ὁ δίκαιος Ἄβελ, δίπλα του στέκεται ὁ Πρόδρομος Ἰωάννης, καί ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ οἱ Προφῆτες πού ζήσανε μέ τὴν προσδοκία καί τὴν ἐλπίδα τῆς Ἀναστάσεως, Δαυΐδ, Ἡλίας, Ἡσαΐας κ. ἄ. Πίσω στό βάθος τῆς εἰκόνας ὑψώνονται κορφές ἀπὸ γυμνά καί τυρανισμένα βουνά συνθετικά τοῦ σκηνοῦ τοῦ θανατεροῦ βασιλείου. Τό ἱμάτιο τοῦ Χριστοῦ τό διαπερνοῦν ὀλόχρυσά φῶτα νά κινεῖται πάνω στά συντρίμια τοῦ Ἄδη. Ἡ βασιλικὴ αὐτὴ κίνηση διαλαλεῖ περίτρανα τό «*θανάτῳ θάνατον πατήσας καί τοῖς ἐν τοῖς μνήμασιν ζωὴν χαρισάμενος*». Τό ἀπαίσιο τῆς μαύρης σπηλιᾶς σβῆνει καί χάνεται μπροστά σ' αὐτὴν τὴν ἀνεκκλήθη λαμπρότητα τῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου τῆς ζωῆς καί τοῦ θανάτου. Πράγματι μεγαλειώδης ἡ σκηνή, ὑπόσχεση καί βεβαιότητα καί τῆς προσωπικῆς μας ἀναστάσεως.

Σέ ἄλλες ἀγιογραφίες ἔχουμε εἰκονογραφικό θέμα τὴν ἐπίσκεψη τῶν Μυροφόρων στό μνήμα τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ τάφος εἶναι ἄδειος. Ὁ ἀσπραπόμορφος Ἄγγελος κάθεται στό λίθο τοῦ μνήματος καί ἀναγγέλλει στίς γυναῖκες τό «*οὐκ ἔστιν ὧδε, ἡγέρθη*»,

ἐνῶ δίπλα του φαίνονται τὰ ἐντάφια σπάργανα.

Νά σημειωθεῖ ἀκόμη, ὅτι στά πρωτοχριστιανικά χρόνια, πού ἡ εἰκονογραφία δέν εἶχε ἀναπτυχθεῖ καί ἐπικρατοῦσε περισσότερο ὁ συμβολισμός σάν θέμα τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ ἦταν ὁ προφήτης Ἰωνᾶς ἐξερχόμενος τῆς κοιτίας τοῦ κήτους, στήν ὁποία παρέμεινε κατά τή σχετική διήγηση τρεῖς μέρες. Ἡ βιβλική διήγηση γιά τόν Ἰωνᾶ ἦταν προτύπωση τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου καί τῆς καθόδου του στά ἀνήλια σπλάγχνα τοῦ ἄδη. Ἐξάλλου στή λειτουργία τῆς σιγῆς τοῦ Μεγάλου Σαββάτου μέχρι σήμερα βιαβάζεται ἡ σχετική αὐτή διήγηση.

Σέ κάποιες νεώτερης τεχνοτροπίας εἰκόνες ἐμφανίζεται ὁ Χριστός νά πετᾷ πάνω ἀπ' τόν τάφο μέσα σέ ροδαλά σύννεφα «ἐκ τοῦ φυσικοῦ», γεροδεμένο μέ κάποια κόκκινα σημάδια στά χέρι τὰ πόδια, τήν πλευρά νά κρατεῖ μιά ἄσπρη σημαία μ' ἓνα κόκκινο σταυρό στή μέση. Ἡ εἰκόνα αὐτή φυσικά θυμίζει περισσότερο πίνακα ζωγραφικό καί ὄχι τό θρίαμβο καί τή σκύλευση τοῦ ἀπαισίου βασιλείου τοῦ θανάτου.

Τό νόημα τῆς Ἀναστάσεως εἶναι πνευματικό. Στοχεύει νά δείξει ὅτι ἔγινε κλειδί ἐρμηνείας τῆς παγκοσμίου ἱστορίας, κριτήριο κατανοήσεως τῆς ζωῆς καί τῆς δημιουργίας. Γι' αὐτό συνεχῶς ἡ Ἐκκλησία ἐπαναλαμβάνει «θανάτου ἐορτάζομεν νέκρωσιν ἄδου τήν καθαίρεσιν, ἄλλης βιοτῆς τῆς αἰωνίου ἀπαρχήν· καί σκιρτῶντες ὑμνοῦμεν τόν αἴτιον, τόν μόνον εὐλογητόν...» Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν.